МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 7

Матеріали

Звітної науково-практичної конференції
“Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми”
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2018 р.

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції”
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2018 р.

Міжнародної наукової конференції
“Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку”
м. Київ, МАУП, 7 грудня 2018 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 31.10.18)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали. звітн. наук.-практ. конф. "Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми", 29 листопада 2018 р.; IV Всеукр. наук.-практ. конф. "Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції", 14 листопада 2018 р.; Міжнар. наук. конф. "Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку", 7 грудня 2018 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2018. — 372 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018

ЗМІСТ

ЗВІТНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Соціальна практика та теоретико-методологічні засади модернізації України”
(політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми)”

(29 листопада 2018 р.)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, ПОЛІТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ

Романенко Є. О., Чаплай І. В.
Практичний досвід налагодження ефективної співпраці між урядовим та громадянським секторами 11

Головатий М. Ф., Марусіна О. С.
Концептуальні засади формування сучасної державної політики у сфері вищої освіти адекватно інтересам особистості і суспільства 13

Мєлков Ю. О.
Філософські засади та парадокси української модернізації 17

Пархоменко-Куцевіл О. І.
Закордонний досвід формування антикорупційних інституцій в системі органів державної влади 20

Мартишин Д. С.
Питання соціальної справедливості в контексті філософських ідей Карла Маркса 22

Тимцуник В. І., Кузьменко Г. О.
Соціальна відповідальність як ціннісний орієнтир у державному управлінні 30

Коляденко Н. В.
Ціннісно-мотиваційний аспект професійного самовизначення студентів напряму підготовки “психологія, медична психологія” 32

Лісовський П. М.
Теоретико-методологічні засади квантової філософії у сучасних соціальних практиках: нано та ноотехнології 36

Шовгеля О. М.
Впровадження засад соціальної відповідальності в діяльність органів публічної влади в Україні на шляху до реалізації європейського вибору 39

Чаплай І. В.
Сучасні напрями розвитку освіти за кордоном та шляхи їх адаптації в Україні 43

Яровой Т. С.
Етап критичного осмислення лобізму як суспільного феномену у вітчизняній науковій думці 45

Чорна К. П.
Кримський ханат як взірець національного державотворення в епоху середньовіччя 47

М. Ф. ГОЛОВАТИЙ
д-р політ. н., проф., НН ІМВСН МАУП

О. С. МАРУСІНА
аспірантка, МАУП

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ АДЕКВАТНО ІНТЕРЕСАМ ОСОБИСТОСТІ І СУСПІЛЬСТВА

Державна політики багатьох країн світу у сфері вищої освіти в даний час суттєво змінюється під впливом багатьох об'єктивних факторів, серед яких домінуючу роль відіграють глобалізація та інтеграція країн, перехід до найбільш ефективних форм ринкового господарювання, інформатизація усіх сфер суспільного життя, політичний мультикультуралізм та ін.

По-перше усі держави розглядають, формують і практично реалізують політику у галузі вищої освіти як невід'ємну складову соціальної політики, як важливішої частини політики щодо освіти загалом. Тому маємо виходити з того, що "державна освітня політика" – це система стратегічних цілей і програмних дій державної влади з метою забезпечення функціонування та розвитку освіти" [2, с. 171]. Тобто, освіту загалом, вищу освіту безпосередньо, переважна кількість фахівців, політиків, державних діячів, як сказано, відносять до соціальної політики, а тому і її аналіз слід робити адекватно моделям соціальної політики в окремих державах. Це, зокрема, досить вдало і ґрунтовно зробила у своїй монографії, у докторській дисертації українська дослідниця Т. Семигіна. Вона розглядає соціальну політику у світовому, глобальному вимірі в контексті класичних моделей політики (за Г.Е. Андерсоном) – корпоративістська, соціал-демократична, ліберальна. Якщо вести мову про те, якою є модель соціальної політики у сучасній Україні, то більшість спеціалістів схиляються до того, що це модель, орієнтована на німецько-французьку корпоративну модель. Хоча в Україні, поряд з державним фінансуванням соціальної сфери, пов'язаним з різноманітними соціальними ризиками, активно впроваджуються програми соціальної адресної допомоги (житлові субсидії, грошова допомога малозабезпеченим сім'ям, тощо). Останнє, як пише Т. Семигіна, "є даниною ліберальній, передовсім американській моделі" [Там само, с. 5].

Друге: державна політика щодо вищої освіти, її розвитку, стосується переважної більшості громадян – будь-якої країни, особливо людей дорослих і похилого віку і спрямована на їх формування, розвиток, практичну самореалізацію.

Третє. Освіта завжди була і буде залишатися одним з важливіших прав людини. Вона, особливо вища освіта, є: а) ключем до сталого, прогресивного розвитку будь-якого суспільства; б) засадою забезпечення стабільності всередині країни і дружніх стосунків, взаємодії між державами; в) базою підготовки та активної участі людини (особистості) у суспільному житті. Звідси – темпи і масштаби розвитку і прогресу освіти, потреби її постійної модернізації, підвищення якості, посилення і поліпшення державної політики в галузі освіти, державного керівництва розвитком освіти.

Політика фактично усіх країн світу у вищій освіті значною мірою "освячена" Загальною декларацією прав людини (1948 р.). Право людини на освіту, на вищу освіту виходить з того, що, як закріплено у Декларації, "всі люди народжуються вільними і рівними у своєму достоїнстві і правах". Безпосередньо право людини на освіту у цьому документі закріплене в ст. 22–27, як і право на працю, на відпочинок і дозвілля, на справедливу і задовільну нагороду та ін.

Декларація заклала значні основи для цілого ряду важливих міжнародних угод, серед яких освіти загалом стосуються Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966), Конвенція про права людини (1989), Загальна декларація про права корінних народів (2007) та ін.

Національні законодавства усіх країн світу, а найперше, що входять до ООН, розробляючи свою політику в галузі освіти, вищої освіти обов'язково мають дотримуватися вимог (норм), закріплених у Декларації. Це, однак, не означає, що вища освіта в окремо взятій країні не повинна мати суто національних ознак і особливостей. При формуванні і в процесі особливо практичної реалізації державної політики в галузі освіти, безпосередньо вищої освіти, береться за основу те, що соціальний статус освіти у XXI столітті, як зазначалося, радикально змінився. Освітня революція, перетворення науки у безпосередню продуктивну силу суспільного розвитку суттєво змінила сутнісний характер університетів, як провідних ВНЗ у системі вищої освіти. Д. Белл, Е.Гіденнс, М. Кастельс, О. Тоффлер, а в Україні – М. Лукашевич, В. Судаков, Ю. Сурмін, інші дослідники, — соціологи, педагоги, управлінці, — поділяють університети на три основних групи: 1) класичні університети; 2) профільні університети; 3) дослідницькі університети. Зрозуміло, що такий поділ також вплинув на характер державної політики у сфері вищої освіти, оскільки це потребує виборного підходу при державній підтримці по відношенню до ВНЗ, їх фінансуванні, розміщенні державних замовлень тощо.

Уряди багатьох країн світу у сучасних умовах розглядають вищу освіту найперше у двох основних аспектах (призначеннях): а) як важливіший антикризовий інструмент у розвитку суспільств; б) як модернізаційний фактор. Ці проблеми детально проаналізував, зокрема, Валід Махмуд у своїй дисертації (доктора філософії в галузі ділового адміністрування на тему: "Функціональна трансформація інституту освіти і університетського менеджменту в умовах глобалізації". Аналізуючи державну політику в галузі вищої освіти, В. Махмуд зазначає, що в кінці XX – на початку XXI століття виникла потреба "переходу до якісно нової "постклассичної" моделі освіти, в якій особливо суттєвим елементом стає вища освіта і університетський менеджмент" [4].

Нова, постклассична модель освіти обумовлена і новими функціями вищої освіти, до яких відносимо найперше:

- репродуктивна функція (соціальне відтворення);
- функція соціальної мобільності;
- комунікативна функція;
- культурно-репродуктивна функція;
- функція селективна;
- функція соціального регулювання й контролю;
- інструментальна функція.

Такі функції властиві саме постіндустріальній, інформаційній стадії розвитку суспільств. Основним суб'єктом розробки і здійснення політики у галузі вищої освіти є безпосередньо держава, яка, одночасно, несе і відповідальність за практичну реалізацію такої політики.

Освітня політика – одна з політик, образно кажучи, держави, яка реалізується завдяки такому інструменту як "механізм держави". В науковому плані феномен "механізм держави" не є достатньо глибоко проаналізованим а ще більше поясненим. Часто його асоціюють а то і тлумачать поряд з такими поняттями, як "державний механізм", "механізм державного регулювання". Скоріше всього слід брати до уваги уточнення цього поняття, яке було зроблене А. П. Бердашкевичем, який пише: "Механізм держави – це система його органів або сукупність спеціальних органів, громадян, колективів людей, що здійснюють управління справами суспільства" [1, с. 89]. Це сповна можна віднести і до механізму державного управління вищою освітою.

Державна політика багатьох, особливо високорозвинутих країн світу у сфері вищої освіти формується із врахуванням головним чином того, щоб така освіта:

- максимально вирішувала актуальні проблеми нестабільного суспільно-політичного розвитку, пов'язаного з радикальною трансформацією суспільств;
- була сама джерелом перетворень у багатьох суспільствах;
- задовольняла соціальні потреби громадян, сприяла забезпеченню їх прав і свобод.

Перераховані складові подаються згруповано, оскільки вони є цілісними, базисними і в процесі функціонування вищої освіти "розпадаються" на багато окремих складників.

Дві складові у державній політиці щодо вищої освіти усіх країн світу виглядають як загальні і, фактично, обов'язкові: Ними є:

а) вдосконалення управління вищою освітою;

б) фінансування вищої освіти.

Перше пов'язано з процесами децентралізації державного управління вищою освітою, демократизацією такого управління, автономізацією ВНЗ, а друге – передбачає плюралістичну систему фінансування вищої освіти.

Тут є нагальна потреба вказати на слідуюче. Серед невеликої кількості праць, що стосуються аналізу освітньої політики загалом, слід виділити дисертаційну роботу В. Пономаренка (кандидат політичних наук) на тему: "Дослідження та аналіз освітньої політики" (К., 2010). [4]. "Найбільш гострою проблемою, як показує проведений аналіз, — зазначає В. Пономаренко, — формування сфери досліджень та аналізу освітньої політики є практично відсутня узгодженість та координація зусиль представників різних галузей науки" [Там же, с. 16].

Державну політику в галузі вищої освіти, врешті, слід аналізувати за трьома можливими підходами: нормативний, структурний, біхевіорістський (поведінковий), які добре описані Д. Екретом та Ч. Ендріаном (1968р.) у праці Chiecote R. H., Theories of Comparativa Politics: The Search for a Paradigm. – Boulder, Colorado: Wist Kiev Press, 1981. – p.19.

Суть таких підходів виявляється у слідуючому.

Нормативний підхід передбачає ситуацію, коли одиницею аналізу виступає суспільство в цілому, як єдність. В основі такого підходу знаходяться культурні цінності суспільства, його норми у формі певних правил, прав, обов'язків, на основі яких і реалізуються такі цінності.

Структурний підхід при аналізі соціальної політики передбачає використання різних напрямів аналізу. До соціальної політики за такого підходу відносять: політику в освіті; політику охорони здоров'я; житлову політику; політику соціального захисту людини (населення). Структурний підхід найчастіше використовується при аналізі соціальної політики, в тому числі і вченими України, хоча саме за такого підходу нерідко мають місце схематизм, умовність а то і звичайні спрощення.

Біхевіористичний підхід в процесі аналізу освітньої політики виходить з того, що така політика безпосередньо спрямована на людину. Використання цього підходу в аналізі політики у вищій освіті – надто складний процес, оскільки при такому аналізі домінують мікроаналіз, психологічні аспекти соціальної політики.

Останнім часом в процесах аналізу освітньої політики все більше використовуються якісні методи, коли беруться до уваги: історичні свідчення, офіційні документи, матеріали різноманітних інтерв'ю, економічна статистика тощо. Тут, однак, можливими є певні ідеологічні упередження, суб'єктивізм аналітика. Йдеться про так звані, досить поширені у XXI столітті, неопозитивістські дослідження, що характерні найбільшою мірою для гуманітарної сфери суспільства.

Висновок. Такими є основні концептуальні засади формування сучасної державної політики у сфері вищої освіти у світі і в Україні зокрема. Вочевидь, що саме ними і маємо керуватися при її теоретичному аналізі.

Джерела

1. Бердашкевич А.П. Основные принципы формирования и реализации государственной политики // Вестник Московского университета. сер. 12. Политические науки / А. П. Бердашкевич. – 2001. — №4. – С. 83–94.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Образование в XXI веке: Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры, Париж, Франция, 5–9 октября 1998 г. Образование для всех: выполнение наших общих обязательств, Дакар, Сенегал, 26-28 апреля 2000г. – К.: МАУП, 2001. – 64 с.
4. Пономаренко В.М. Дослідження та аналіз освітньої політики. Автор. дис. кандидата політ. наук: спеціальність 23.00.01 теорія та історія політичної науки – К., 2010. – 19 с.
5. Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі / Т. Семигіна. – К.: Унів. Вид-во "Пульсари", 2003. – 252 с.